

تحلیل اثرات سیاست گذاری سایت جهانی هورامان در بازآفرینی با رویکرد گردشگری (مطالعه موردی: محله سراب در شهر روانسر)

اقبال پاهکیده*

گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران / دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه
تبریز

فریدون بابایی اقدام

دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

رحیم حیدری چپانه

دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۱۶

چکیده

سایت جهانی هورامان، بخشی از استان کرمانشاه و کردستان با قابلیت های بی نظیر گردشگری است که به عنوان بیست و ششمین اثر میراث فرهنگی ملموس ایران، در فهرست جهانی یونسکو، ثبت شده است. این پژوهش با هدف تحلیل اثرات سیاست گذاری سایت جهانی هورامان در بازآفرینی با رویکرد گردشگری در محله سراب شهر روانسر (مهمترین دروازه ورودی سایت جهانی هورامان) با توجه به اهمیت آن می پردازد. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، مبتنی بر روش آینده پژوهی و تحلیل ساختاری با استفاده از نرم افزار میک مک (Mic Mac) و تحلیل سلسله مراتبی (AHP) است و جامعه آماری آن شامل ۲۰ نفر از افرادی است که به صورت تخصصی در حوزه گردشگری فعالیت دارند. با استفاده از پانل متخصصان ۳۶ عامل موثر در سیاست گذاری سایت انتخاب که از این تعداد ۱۵ عامل، خروجی از نرم افزار میک مک به عنوان پیشران مؤثر بر سیاست گذاری در توسعه گردشگری استخراج گردید. در این پژوهش بازآفرینی با رویکرد گردشگری، به عنوان یکی از پیشران های اصلی که سهم قابل توجهی در اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم دارد مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج نشان می دهد که شاخص های کالبدی - خدماتی محله سراب با ارزش معیار (۰/۰۹۷) دارای بیشترین اهمیت، سپس شاخص اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و طبیعی - زیست محیطی به ترتیب در رتبه های بعدی قرار دارند. ارزیابی از زیر شاخص ها نیز نشان می دهد که در شرایط فعلی محله دارای ظرفیت های مناسب بازآفرینی با رویکرد گردشگری است. اعمال سیاستگذاری درست و اجرای قوانین و مقررات، ضمن کاهش هدر رفت منابع کمک شایانی به اقتصادی پایدار و مبتنی فعالیت بر گردشگری در آینده این محله است.

کلیدواژگان: سیاست گذاری، گردشگری، تفریحات شهری، روانسر

امروزه از گردشگری به عنوان یک فعالیت اثر بخش و گذرگاهی برای توسعه یاد می‌کنند (Huo et al. 2023: 458) بعلاوه گردشگری از منابع مهم تولید درآمد، اشتغال و ایجاد زیرساخت‌ها برای نیل به توسعه پایدار است (رحمانی و همکاران: ۱۳۸۹) گردشگری مستقیماً بر اقتصاد، سیاست، فرهنگ، و اجتماع تأثیر دارد. در بعد اقتصادی سبب رونق اقتصادی، اشتغال زایی، ایجاد درآمد، تسهیل در سرمایه‌گذاری و در نهایت افزایش درآمد سرانه ملی خواهد شد. به علاوه در گفتگوهای اقتصادی بین کشورها، گردشگری می‌تواند به عنوان یکی از محورهای اصلی بحث‌های هیات‌های بلند پایه محسوب شود. در بعد فرهنگی اجتماعی با توجه به کنجکاوای گردشگران به مسائل، رویدادها و پدیده‌های هر محل، سبب بازگشت و توجه مردم به هویت و اصالت خویش شده و دولت و بخش خصوصی با تهیه برنامه‌های گوناگون می‌توانند شرایط مناسب را برای توسعه این صنعت فراهم آورند. در بعد سیاسی، بهترین راه تبلیغ صحیح در مورد کشور و مقابله با تبلیغات منفی خواهد بود (رضایی، ناصر، ۱۳۹۲). سیاست‌گذاری به عنوان فعالیتی سیاسی، بر فرایندهای سیاست‌گذاری بر محیط اطراف خود تأثیر می‌گذارد و از آن متأثر می‌شود. در واقع، سیاست‌ها محصول محیط سیاسی، ارزش‌ها، ایدئولوژی‌ها، قدرت، اصول نهادینه شده و فرایندهای تصمیم‌گیری است (حیدری چیا، ۱۳۹۲، ۱۴). بخشی از این دسته تصمیم‌گیری‌ها در خصوص آینده، در حوزه مطالعات آینده‌پژوهی است. آینده‌پژوهی بیان می‌کند که چگونه با تغییرات یا عدم تغییرات اکنون، فردا خلق می‌شود (بخش‌شده و جهانیان، ۱۳۹۷) یکی از سیاست‌هایی که می‌بایست امروزه مورد توجه قرار گیرد جلوگیری از رشد پراکنده و اسپرال شهری و سرمایه‌گذاری و بازآفرینی با رویکرد گردشگری در بافت‌های درون‌شهری که دارای قابلیت‌های گردشگری است. اما در این مقوله همچنان شاهد ناکارآمدی هستیم؛ نبود انگیزه سرمایه‌گذاری برای سرمایه‌گذاران و عدم رغبت ساکنان برای نوسازی در بافت‌های ناکارآمد به دلیل بالا بودن هزینه‌های ساخت و نیز عدم امکان اشتغال و کسب درآمد در محیط مسکونی در این نوع بافت‌ها است. به نظر، الگویی از توسعه شهری لازم است که دولت، مالکان و سرمایه‌گذاران با انگیزه‌های اقتصادی در کنار هم قرار داده تا پتانسیل‌ها و قابلیت‌های درونی شهر را سنجیده و اقدام به ساخت و ساز در زمین‌های بایر، خالی و احیاء مجدد بافت‌های فرسوده و قدیمی شهر نمایند چرا که «چالش‌های توسعه شهری به ویژه در بخش اقتصاد شهری امروز به گونه‌ای زیاد است که دولتها دیگر به تنهایی قادر به پاسخگویی به همه آنها نیستند و مستلزم درگیر شدن بخش‌های خصوصی و بخش عمومی در کنار بخش دولتی می‌باشد، این الگویی جدید است که می‌تواند از همه ظرفیت‌های داخلی شهرها استفاده نماید» (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۰، ۹۱). سیاست‌گذاری جدید در ایران می‌بایست معطوف بازآفرینی با رویکرد گردشگری در سایت‌های جهانی و ثبت شده در یونسکو گردد چرا که ظرفیت‌های موجود در این سایت‌ها می‌تواند به اقتصاد شهری به ویژه در شاخص گردشگری کمک نماید. در یک دهه اخیر ادبیات فراوانی راجع به این موضوع در میان رشته‌های مختلف علمی به ویژه مجامع دانشگاهی و اخیراً نیز محافل سیاسی تولید و رایج گشته و این نشان از اهمیت موضوع دارد. این رویکرد به خلق فضاهای شهری جدید با انگیزه دستیابی به فضایی با کاربری چند منظوره، ایمن، و در عین حال حافظ ارزش‌های فرهنگی و بومی محله می‌انجامد و شرایط پایدار در وضعیت شاخص‌های کالبدی-خدماتی، اجتماعی-فرهنگی،

طبیعی - زیست محیطی و اقتصادی را به همراه دارد. شهر توریستی روانسر دروازه ورودی ۱۲ شهر از شهرهای منطقه اورامانات (چهار شهرستان روانسر، پاوه، جوانرود و ثلاث باباجانی و مهمترین دروازه ورودی سایت جهانی هورامان) است. علاوه بر این قرارگیری سراب روانسر و مجتمع تجاری هورامان در داخل شهر روانسر و دروازه بازارچه های مرزی نوسود، نودشه، شیخ صله، پاوه، جوانرود و نیز غار قوری قلعه، غار کاوات، چشمه های بل، هانه کوان، ریزه و سد داریان با ده ها روستای بکر منطقه نشان از اهمیت گردشگری این شهر دارد. شرایط مساعد آب و هوایی، طبیعت بکر و ویژگیهای انسانی منحصر به فرد - به عبارتی "اختلاف چشم انداز" آن را به یکی از مقاصد مهم گردشگران داخلی و خارجی تبدیل کرده است. به سبب قرار گرفتن سراب روانسر در مسیر مواصلاتی به سایت هورامان اولین خواستگاه این گردشگران دیدن سراب روانسر است. مسئله حائز اهمیت این است که به سبب قرارگیری محله سراب و چشمه سراب روانسر در یک محله، گردشگران قبل بازدید از سراب روانسر و ابتدای ورود به شهر در کنار محله سراب رد شده و چشم انداز بافت فرسوده این محل را نظاره گر خواهند بود. این محله که از هسته های شکل گیری شهر روانسر است دارای مشکلاتی همچون: فرسودگی عمومی بافت قدیم، ضعف اختیارات مدیریت محلی برای بهبود کالبد بافت (در اختیار داشتن مالکیت بخشی از اراضی این محدوده به منابع طبیعی و آب منطقه ای)، فقدان طرح های مصوب ساماندهی و جامع گردشگری در محله سراب روانسر، کمبود درآمد و نبود رونق در بافت تجاری مشرف به خیابان ... است. در این راستا پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سئوالات است که چه ظرفیت های گردشگری در محله سراب شهر روانسر جهت بازآفرینی با رویکرد گردشگری وجود دارد و سیاست گذاری و ثبت جهانی سایت هورامان تا چه حد می تواند بر ضرورت بازآفرینی با رویکرد گردشگر موثر واقع شود.

مبانی نظری پژوهش

بازآفرینی شهری و رونق گردشگری

نوسازی و مرمت شهری با بازنگری های دهه ۱۹۹۰ میلادی همراه گردید. این بازنگری که در زمینه های علمی، فلسفی و هنری بود. مداخله ناشی از این نگاه با در نظر داشتن گذشته و با لحاظ کردن هویت تاریخی دوره های متفاوت، تولید هویتی جدید متناسب با شرایط زندگی امروزی را در دستور کار خود قرار داده است. مفهوم مرکزی مرمت شهری در این دورها معاصر سازی شهر یا بازآفرینی شهری، چاره جویی نو در فرآیند دگرگونی شهری تدارک می کند. بر این اساس مرمت شهری مفهومی جامع پیدا می کند. مفهومی که بهبود، توان بخشی بافت های کهن، در همه ابعاد اقتصادی، کالبدی، اجتماعی - فرهنگی را مدنظر قرار می دهد (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۴) بازآفرینی شهری نگرش و اقداماتی جامع و یکپارچه برای حل مشکلات شهری در منطقه هدف است که در نهایت به یک پیشرفت و بهبود پایدار اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و محیطی منجر می شود (ایزدی و حناچی، ۱۳۹۰).

در بستر بازآفرینی شهری، گونه های جدید سازمانی در حال شکل گیری هستند و هدف آن ها نگاه توسعه از پایین به بالا است که در آن همه کنشگران را درگیر می کند و این امر موجب توسعه راه حل های پایدار در بلند مدت می شود. در واقع توسعه پایدار جزو لاینفک بازآفرینی است که به دنبال بهبود وضعیت در ابعاد مختلف با نگاهی پایدار

است. برای رسیدن به این امر نیازمند تفکر مطالعه درباره شهرها با رویکرد جامعه محور، یکپارچه، استراتژیک و فراگیر هستیم و از طریق رویکرد پایداری می‌توانیم به بازآفرینی پایدار دسترسی پیدا کنیم (Torres, 2010:4). این رویکرد تلاشی جامع و یکپارچه برای به زندگی برگرداندن بافت‌ها و مناطق روبه زوال است. این فرآیند باعث متوقف شدن فرآیند فرسودگی و به بازآفرینی فضا و مکان می‌انجامد. مفاهیم حوزه بازآفرینی شهری را می‌توان اقداماتی در راستای بهبود وضعیت محیط شهری و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان بافت ناکارآمد دانست (Wigginton et al, 2016: 904). بافت‌هایی که به دلیل فرسودگی فیزیکی، عدم دسترسی مناسب به سواره و پیاده، عدم امکانات، خدمات و زیرساخت‌های شهری آسیب‌پذیر هستند و دارای ارزش اقتصادی، محیط‌زیست و محلی نیز می‌باشند، Nakhi et al (2016: 2). بازآفرینی با هدف مجدد به کارکردها و فضاهای شهری در سطوح مختلف صورت می‌گیرد (Yao et al 2023: p 439). بازآفرینی شهری اساساً یک فرآیند تمرکز بر روی تمام عناصر یک منطقه است که نه تنها به ساخت یک شهر سازگار با محیط‌زیست بلکه راهکار برابری اجتماعی، رشد اقتصادی که به صورت همه‌جانبه در فضای پایدار شهری منجر می‌شود (Mehdipour, Rashidinia, 2013: 178). اصلی‌ترین نظریه پردازان، بازآفرینی شهری را به این شکل تعریف می‌کند: چشم‌انداز و اقدام یکپارچه و جامع که به حل مشکلات شهری رهنمون می‌شود و به دنبال شرایط پایا در محیط اقتصادی، فیزیکی، اجتماعی و زیست محیطی یک ناحیه است که دچار تغییر شده است. ابزارهای سیاسی جامع برای رویارویی با مشکلات بحرانی بافت شهری ناکارآمد مورد نیاز است تا حس مکان و امنیت، انسجام اجتماعی کارایی اقتصادی و پایداری زیست محیطی به ناحیه بازگردانده شود. (Lawless, 2010:126). بازآفرینی شهری و توسعه درونزای بافت‌های فرسوده در شرایط کنونی بیشتر از هر زمان دیگری نیازمند به سرمایه‌گذاری و مشارکت افراد ساکن « مشارکت گروه‌های اجتماعی به عنوان ابزار تحقق بازآفرینی به موازات حفظ ارزش‌های فرهنگی و ثروت‌های بومی » (امیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۰) شکل‌گیری ایجاد کسب و کارهای بیشتر و رونق فعالیت گردشگری است. بدین ترتیب بازآفرینی شهری و توسعه درونزای بافت‌های فرسوده در شرایطی که با مشارکت سرمایه‌گذاران به‌عنوان هدفی مشخص برای ایجاد اشتغال، سرزندگی، اجرای سیاست‌های جامعه‌پذیر، به ویژه در راستای توسعه گردشگری شهری پایدار در دستور کار قرارگیرد می‌تواند با اقبال عمومی بیشتری همراه گردد بدین منظور، با توجه به اهداف کلان دولت در فرآیند تدوین برنامه بازآفرینی پایدار شهری، از منظر سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و سند ملی عمران و بهسازی شهری در این پژوهش مد نظر قرار گرفته است.

همچنین اصول بازآفرینی از دیدگاه صاحب‌نظران و اندیشمندان نیز مورد توجه قرار گرفته است که بیشتر آنان به ابعاد مهم اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی و سیاسی این امر توجه نموده‌اند؛ بهبود تنوع کاربری، تشویق فشرده‌گی، ایجاد تراکم توسعه، اطمینان حاصل نمودن از توازن فعالیت‌ها، بالا بردن سهولت دسترسی، آفرینش پیوندهای عملکردی و ساختن یک سامانه هویتی ثابت (بهزاد فر و شکیبامنش، ۱۳۸۹: ۲۷).

سیاست گذاری گردشگری

سیاست گذاری، فعالیتی سیاسی است و فرایندهای سیاست گذاری نیز بر محیط اطراف خود تأثیر می‌گذارد و از آن متأثر می‌شود (حیدری چیا، ۱۳۹۲، ۱۴). به عبارت دیگر سیاست گذاری یک نقشه راه است که شرایط مناسبی برای

انتخاب و راهنمایی و تعیین تصمیمات حال و آینده فراهم می کند (Howlett & Ramesh, 2003) فرایند سیاست گذاری شامل تنظیم دستور کار، تدوین سیاست، تصمیم گیری، اجرای سیاست ها است (آندرسون و همکاران، ۱۳۹۳ و Anderson, 1974:19 به نقل از کمالی و همکاران، ۱۴۰۱) این امر که توسط دولت برای انجام دادن و یا انجام ندادن و شیوه های آن تصمیم گیری می شود. و "در شرایطی که مرتبط با گردشگری اتخاذ تصمیم گردد سیاست گذاری گردشگری می نامند" (Hall, C. ۱۹۹۵) سیاست گذاری از موضوعات نسبتاً جوان و نوپای عرصه صنایع و امور گوناگون است و هنوز با بسیاری از تناقضات روبرو است. در گردشگری، کار دشوارتر است، زیرا از سایر عرصه ها جدیدتر بوده و هنوز در تعاریف پایه با دشواریهایی روبروست. در کنار این گستردگی بخش های درگیر نیز دلیل دیگری بر معضلات سیاست گذاری گردشگری محسوب می شود (جعفری و دیگران ۲۰۰۰) به بیان ایگل (۱۹۹۰) بزرگترین هدف خط مشی گذاری، یکپارچه کردن منافع اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، فکری گردشگری با مردم، مقصدها و کشورها به منظور بهبود کیفیت زندگی در سطح جهانی و ساخت زیر بنایی برای صلح و شکوفایی است. جنبه های سیاسی گردشگری با پیامدهای اقتصادی آن در هم تنیده شده اند. گردشگری نه تنها ادامه سیاست است. بلکه جزء جدا نشدنی اقتصاد سیاسی جهان نیز هست. به طور خلاصه، گردشگری می تواند ابزاری نه تنها برای نیل به اهداف اقتصادی، بلکه برای نیل به اهداف سیاسی نیز باشد و هست (ضرغام بروجنی و شالبافیان، ۱۳۹۶: ۱۲۶). توریسم از مهمترین فعالیتهای انسانی معاصر است که همراه با به وجود آوردن تغییرات شگرف در سیمای زمین، اوضاع اقتصادی، فرهنگی، کالبدی، منش و روشهای زندگی انسانها را دگرگون می سازد. بنابراین توریسم هم مانند یک علم و صنعت برای رشد و پیشرفت خود نیاز به پژوهش دارد (تقوایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۴۳). پژوهشی که بتواند منجر به تغییرات شگرف و بنیادی در سیاست گذاری و ایجاد بسترهای نوین و گذرگاه جدیدی برای توسعه صنعت گردشگری گردد؛ از جمله این گذرگاه ها توجه به بازآفرینی شهری و توسعه درونزای شهرها با رویکرد گردشگری است.

پیشینه پژوهش

در تدوین سیاست ها و برنامه های گردشگری با بهره گیری از دیدگاههای توسان و جنکینز (۱۹۹۸) می توان سیر تاریخی سیاست گذاری گردشگری در جهان به پنج دوره خلاصه کرد: دوره اول، گردشگری بدون برنامه ریزی. دوره دوم، گامهای نخستین برنامه ریزی گردشگری تأمین کننده. دوره سوم، افزایش فزاینده گردشگری. دوره چهارم، برنامه ریزی توسعه ای گردشگری براساس تقاضای گردشگران و در نهایت، در دوره پنجم؛ یعنی شرایط کنونی که برنامه ریزی گردشگری با رویکرد معاصر (پایدار) حاکم است (Tosun and Jenkins, 1998) مروری بر ادبیات گردشگری نشان می دهد که بسیاری از رویکردهای برنامه ریزی گردشگری متأثر از تحولات نظریه های برنامه ریزی و پارادایم های حاکم بر برنامه ریزی شهری، روستایی و منطقه ای بوده است (Rahmafritria, 2020) نظریه های مربوط به نوسازی بافت های شهری که در طی یکصد و پنجاه سال اخیر از طریق محققانی همچون: اوژن ویوله لودوک، جان راسکین، کامیلوبویی تو، کامیلوسیتته، پاتریگ گدس، لوکوربوزیه، لوکا بلترامی، لئوناردو بنه ولو، لوئیس مامفورد، کوین لینچ، آلدو راسی، راب کریر، رابرت ونچوری، کریستوفر الکساندر، چارلز جنکس، برنارد چومی،

کنستانتین دوکسیادس و ریچارد راجرز ارائه شده است، عمدتاً به دو بُعد فرهنگی و اقتصادی به عنوان اساسی ترین ابعاد معاصر سازی توجه نموده‌اند (حبیبی و مقصودی، ۱۳۹۳: ۳۵-۵۲) و (نوریان و فلاح زاده، ۱۳۹۴). در پژوهش (امین زاده و دادرس، ۱۳۹۱) با عنوان بازآفرینی فرهنگ مدار در بافت تاریخی شهر قزوین با تأکید بر گردشگری شهری، با بهره‌گیری از اصول گردشگری شهری، راهکارهایی برای بازآفرینی بافتهای تاریخی کشور که به عنوان سرمایه‌های ارزشمند امروزه در مرکز توجه نهادهای شهری واقع شده‌اند، ارائه گردید. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که راهکار برون رفت از مشکلات و احیای بافت‌های تاریخی ارزشمند در گرو اجرای برنامه‌هایی است که بر راهبردها و سیاستهای تعاملی بین بازآفرینی فرهنگی و گردشگری فرهنگی شهری استوار است، رویکرد گردشگری فرهنگی نیز مانند بازآفرینی به نوبه خود از ابزار مؤثر در احیای بافت‌های تاریخی محسوب می‌شود. (مسیحی و همکاران، ۲۰۱۷)، بازآفرینی بافت قدیم شهر آمل مبتنی بر استراتژی توسعه گردشگری و برنامه‌ریزی راهبردی سناریویی، مبتنی بر توسعه گردشگری شهری پرداختند. در نتیجه پنج مسیر کلیدی براساس نظر بهره‌وران کلیدی تدوین و با استفاده از روش ویکور رتبه‌بندی گردید. ماهیت این مسیرها نشان می‌دهد که در بافت قدیم آمل، مؤلفه‌های مکانی (نظیر جاذبه‌های تاریخی و مذهبی و فضاهای میزبانی از نمایشگاه‌ها و رخدادهای، مؤلفه‌های اقتصادی (نظیر بازار و خرده‌فروشی و مؤلفه‌های فرهنگی، بیشترین تأثیر را بر توسعه گردشگری آن دارند. (ساوئرو و همکاران، ۲۰۱۵)، در پروژه شناسایی ارتباطات پایدار در بازآفرینی شهری، با تلفیق ویژگی‌های فردی و ارتباطی، مفهوم‌سازی پایداری در بازآفرینی شهری را به‌عنوان عملیات ارتباطی در شبکه بازیگران اجتماعی نشان می‌دهد. در پژوهش (صابری فر، ۱۴۰۱) بهره‌برداری از تمام قابلیت‌های مختلف به ویژه حضور مردم در روند بازآفرینی مورد تأکید قرار داده است.

روش تحقیق

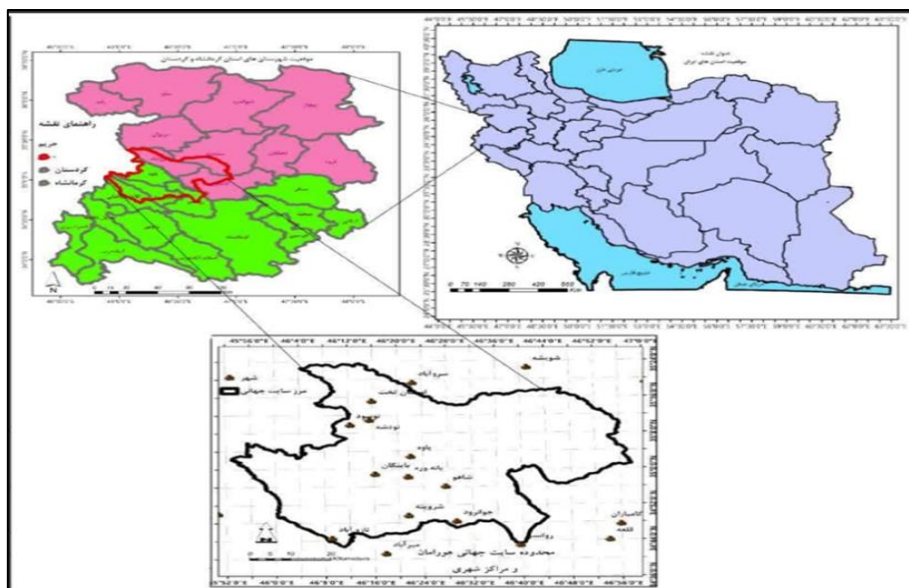
این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، مبتنی بر روش آینده‌پژوهی و تحلیل ساختاری است و جامعه آماری آن شامل ۲۰ نفر از افرادی است که به صورت تخصصی در حوزه گردشگری فعالیت دارند. در گام اول ۳۶ عامل مؤثر در سیاست‌گذاری و اثرگذار در توسعه گردشگری سایت جهانی هورامان انتخاب شد. سپس با استفاده از نرم افزار میک مک (Mic Mac)، ۱۵ عامل نهایی به عنوان پیشران مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه گردشگری در این سایت انتخاب شده است. از بین ۱۵ عامل نهایی پیشران مؤثر بر سیاست‌گذاری در توسعه گردشگری در این سایت، بازآفرینی با رویکرد گردشگری مورد مطالعه قرار گرفت. در گام دوم، بازآفرینی با رویکرد گردشگری که به عنوان یکی از پیشران‌های اصلی که سهم قابل توجهی در اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر این سایت دارند مورد ارزیابی قرار گرفته است. به این منظور با نظر پانل متخصصان ۴ عامل کالبدی - خدماتی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و طبیعی - زیست محیطی انتخاب و شاخص‌های آنها مشخص گردید. سپس با هدف تجزیه و تحلیل داده‌ها، و نیز به جهت پاسخ به اهمیت و اولویت پرسش‌ها فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) استفاده شده است. «تکنیک از جامع‌ترین سیستم‌های طراحی شده برای تصمیم‌گیری با معیارهای چندگانه است. زیرا امکان رابط کردن مسأله را به صورت سلسله‌مراتبی فراهم می‌کند» (آقابابایی، ۱۳۸۸: ۱۶۶). تحلیل سلسله‌مراتبی در فرآیند حل مشکلات

تصمیم‌گیری‌های استراتژیک، هم در اجرا و هم در تئوری به کار گرفته می‌شود (اوساندیک، ۱۹۹۹: ۵۷۸). این روش بر پایه سه اصل قرار دارد: تجزیه، قضاوت مقایسه‌ای و ترکیب اولویت‌ها (مالچفسکی، ۱۳۸۵: ۳۶۴).

معرفی محدوده مورد مطالعه

منظر فرهنگی هورامان/ اورامانات به عنوان بیست و ششمین اثر میراث فرهنگی ملموس ایران، که در مرداد ماه سال ۱۴۰۰ در چهل و چهارمین اجلاس کمیته میراث جهانی یونسکو، به ثبت رسیده است. منظر فرهنگی هورامان/ اورامانات در منطقه ای کوهستانی با جاذبه‌های منحصر بفرد، در دل رشته کوه‌های زاگرس در استان‌های کردستان و کرمانشاه در غرب ایران قرار دارد. این محدوده دارای دو دره با دو عرصه متفاوت است: دره شرقی آن، معروف به ژارود و هورامان تخت در استان کردستان، و دره غربی آن معروف به لهن، در استان کرمانشاه قرار گرفته است. (نقشه : ۱). این سایت در حدود ۴۰۹ هزار هکتار عرصه و حریم دارد که ۱۰۶ هزار هکتار آن مربوط به عرصه و ۳۰۳ هزار هکتار نیز جزو حریم است که جمعیتی بالغ بر ۴۰۰ هزار نفر در این محدوده اسکان دارند. در استان کردستان شامل شهرستان‌های سنندج، کامیاران و سروآباد و در استان کرمانشاه شامل شهرستان‌های روانسر، پاوه، جوانرود و ثلاث باباجانی است. در مجموع این سایت ۱۰ شهر و ۷۰۰ روستا و مکان تابعه دارد که بیشترین شهرهای آن در استان کرمانشاه است.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

منبع: یافته‌های پژوهش

شهر روانسر مهمترین و با اهمیت ترین دروازه ورودی به این سایت است. «جمعیت شهر روانسر بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵، ۲۵۹۲۸ نفر و مساحت شهر در حدود ۴۷۰ هکتار بوده است. از سال ۱۳۶۲ اولین طرح هادی و در سال ۱۳۸۷ اولین طرح جامع شهر تدوین شده است.» (پاهکیده، ۱۳۹۰: ۳۵). شهر روانسر دارای ۱۵ محله بوده که محله سراب یکی از قدیمی‌ترین و هسته شکل‌گیری شهر روانسر بوده است و بیشتر خوانین منطقه به دلیل موقعیت مناسب آن به عنوان محل زندگی انتخاب می‌کردند. این محله بر اساس آخرین مطالعه صورت گرفته «مساحتی

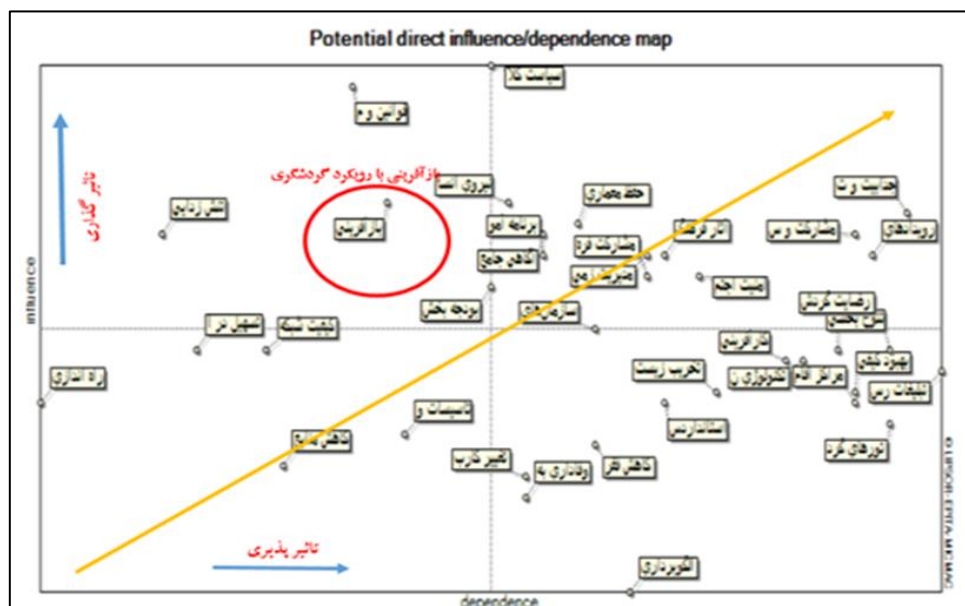
جدول ۱: متغیرهای برتر با بیشترین سهم در اثرگذاری و اثر پذیری مستقیم و غیر مستقیم حاصل از نرم افزار

میک مک

رتبه	عامل	اثر مستقیم	عامل	اثر پذیری مستقیم	عامل	اثر غیر مستقیم	عامل	اثر پذیری غیر مستقیم
۱	قوانین و مقررات گردشگری	۳۵۹	مدیریت زمین	۳۴۹	قوانین و مقررات گردشگری	۲۹۱	مدیریت زمین	۳۴۸
۲	سیاست های کلان دولت	۳۵۶	الگو برداری ساکنین محلی	۳۴۲	سیاست های کلان دولت	۲۹۰	الگو برداری ساکنین محلی	۳۴۰
۴	نیروی انسانی ماهر	۳۲۰	استاندارد سازی خدمات	۳۳۸	باز آفرینی با رویکرد گردشگری	۲۷۷	سازمان های مردم نهاد	۳۳۶
۴	باز آفرینی با رویکرد گردشگری	۳۲۰	سازمان های مردم نهاد	۳۳۴	نیروی انسانی ماهر	۲۷۳	استاندارد سازی خدمات	۳۳۵

شکل (۳): نقشه اثرگذاری و اثر پذیری مستقیم عوامل موثر در سیاست گذاری سایت هورامان حاصل از نرم افزار

افراز میک مک و موقعیت باز آفرینی با رویکرد گردشگری

منبع: یافته های پژوهش

هرچند در تحلیل اثرگذاری این سایت هر کدام از این عامل دارای اهمیت ویژه است. اما توجه به رسالت پژوهش، باز آفرینی با رویکرد گردشگری که به عنوان یکی از پیشران های موثر در سیاست گذاری سایت هورامان، در چهار شاخص؛ شاخص کالبدی - خدماتی، طبیعی - زیست محیطی، اقتصادی و شاخص اجتماعی - فرهنگی به عنوان معیارهای منتخب با زیر معیارهای موثر در هر کدام مورد تاکید قرار گرفته است که بتواند پاسخی برای سئوالات زیر داشته باشد؛ کدام از این معیارها و زیر شاخص ها (گویه ها) دارای اهمیت بیشتری است؟ و اینکه ظرفیت های گردشگری محل از نظر متخصصین تا چه میزان دارای اهمیت است؟ و در نهایت کدام گویه ها در اولویت قرار می

گیرند؟ تا ضمن درک ویژگی‌های مکان و پاسخگویی به نیازهای مربوط به زمان معاصر (ایجاد کاربریهای مرتبط با گردشگری) زمینه‌هایی را برای ارتقاء کیفیت وضع موجود فراهم سازد.

تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و تصمیم‌گیری استراتژیک

یکی از ۳۶ عامل موثری که در سیاستگذاری و تحلیل اثرگذاری سایت جهانی هورامان با استفاده از پانل متخصصان مورد ارزیابی قرار گرفت بازآفرینی با رویکرد گردشگری است. این عامل در خروجی حاصل از نرم افزار میک مک به عنوان یکی از عواملی که بیشترین تاثیر مستقیم و غیر مستقیم بر توسعه گردشگری سایت هورامان داشت، شناخته شد. با توجه به سازگاری بالای آن و به منظور ارزیابی و اولویت بندی این عامل در تعیین مناطق دارای اولویت از فرایند تحلیل سلسله مراتبی استفاده شده است. هرچند در تحلیل اثرگذاری این سایت هر کدام از این عامل دارای اهمیت ویژه است. اما توجه به رسالت پژوهش، بازآفرینی با رویکرد گردشگری که به عنوان یکی از پیشران‌های موثر در سیاستگذاری سایت هورامان، در چهار شاخص؛ شاخص کالبدی - خدماتی، طبیعی - زیست محیطی، اقتصادی و شاخص اجتماعی - فرهنگی به عنوان معیارهای منتخب با زیر معیارهای موثر در هر کدام مورد تاکید قرار گرفته است که بتواند پاسخی برای سئوالات زیر داشته باشد بدین منظور با توجه به گستردگی سایت هورامان از پانل متخصصان در قالب پرسشنامه مرحله اول خواسته شد که یکی از شهرها و یا نقاط روستایی داخل و یا خارج از محدوده که بیشترین تاثیر گذاری و تأثیر پذیری در ثبت جهانی هورامان دارد به عنوان مکان مناسب جهت بازآفرینی با رویکرد گردشگری انتخاب گردد؟ چرا که در این مقوله تصمیم‌گیری استراتژیک در آینده سیاستگذاری توسعه گردشگری سایت هورامان نقش اساسی دارد؛ لذا پس دریافت پاسخ سئوالات مرحله اول، شهر روانسر و ترجیحاً محله سراب آن توسط اعضا پانل انتخاب گردید و مورد تاکید قرار گرفت. سپس در مرحله دوم پرسشنامه سئوالات مطرح و در اختیار اعضاء قرار گرفت؛

کدام از این معیارها و زیر شاخص‌ها (گویه‌ها) دارای اهمیت بیشتری است؟

ظرفیت‌های گردشگری محل از نظر متخصصین تا چه میزان دارای اهمیت است؟

و در نهایت کدام گویه‌ها در اولویت قرار می‌گیرند؟

درک ویژگی‌های مکان و پاسخگویی به نیازهای مربوط به زمان معاصر (ایجاد کاربریهای مرتبط با گردشگری) زمینه‌هایی را برای ارتقاء کیفیت وضع موجود فراهم سازد. تصمیم‌گیری استراتژیک در مقوله بازآفرینی در شرایطی که با قابلیت‌ها و ظرفیت‌های بی نظیر گردشگری در یک مکان همراه گردد، به خوبی می‌تواند به اهداف توسعه پایدار دست یابد. هر چند این پژوهش به دنبال اصول و معیارهای توسعه پایدار در این بحث به اجمال نیست و قصد بررسی این موضوع را ندارد اما واقعیت این است اگر ساخت و سازهای شهری و روستایی در مسیر توسعه پایدارگام بر ندارد باعث اتلاف منابع و سرمایه شهروندان آن خواهد شد. لذا جهت ارزیابی موضوع معیارها و گزینه‌های زیرمورد استفاده قرار گرفته است.

جدول ۲: ارزش گذاری معیار کالبدی و خدماتی شاخص‌های مربوط به آن

شاخص کالبدی و خدماتی	ارزش زیر شاخص	ضریب نرمال	ارزش زیر شاخص نرمال	ارزش کل شاخص	ارزش کل زیر شاخص (۱۰۰۰*)
(ارزش معیار شاخص ۰/۰۹۷)		۰/۰۶۴			
پتانسیل محل برای توسعه فیزیکی	۰/۰۷۸		۰/۰۰۴۹۹	۰/۰۰۴۸۴	۰/۴۸۴
دسترسی به گوردخمه به عنوان یک ارزش تاریخی	۰/۱۳۲		۰/۰۰۸۴۴۸	۰/۰۰۰۸۱۹	۰/۸۱۹
امکان ایجاد دسترسی آسان و سریع حمل و نقل شهری	۰/۳۳۱		۰/۰۲۱۱۸۴	۰/۰۰۲۰۵۴	۲/۰۵
تجهیز فضاهای تفریحی- گردشگری	۰/۳۷۶		۰/۰۲۴۰۶۴	۰/۰۰۲۳۳۴	۲/۳۳
نفوذپذیری و کم عرض بودن معابر	۰/۴۵۶		۰/۰۲۹۱۸۴	۰/۰۰۲۸۳۰	۲/۸۳
ظرفیت‌های ایجاد فضاهای تفریحی- گردشگری	۰/۳۸۱		۰/۰۲۴۳۸۴	۰/۰۰۲۳۶۵	۲/۳۶
وجود ساختمان‌ها و بناهای نوساز در محل	۰/۱۲۵		۰/۰۰۸۱	۰/۰۰۰۷۷۶	۰/۷۷۶
دسترسی به اراضی بایر و سطوح ارتفاعی	۰/۰۲۳		۰/۰۰۱۴۷۲	۰/۰۰۰۱۴۲	۰/۱۴۲
کمبود فضای آموزشی و دبستان در محله	۰/۱۴۵		۰/۰۰۹۲۸	۰/۰۰۰۹۰	۰/۹۰۱
وجود چشم انداز برای احداث مراکز اقامتی توریستی	۰/۵۷۶		۰/۰۳۶۸۶۴	۰/۰۰۳۵۷۵	۳/۵۷
کمبود سرانه فضای ورزشی و فرهنگی	۰/۰۹۴		۰/۰۰۶۰۱۶	۰/۰۰۰۵۸۳	۰/۵۸۳
امکان شکل‌گیری فعالیتهای تجاری در خیابان امام خمینی و کامیاران	۰/۵۹۴		۰/۰۳۸۰۱۶	۰/۰۰۳۶۸۷	۳/۶۸
عمر بالای ساختمان‌ها و کیفیت پایین آنها	۰/۵۳۱		۰/۰۳۳۹۸۴	۰/۰۰۳۲۹۶	۳/۲۹
نرخ ناسازگاری	۰/۰۷۸۵۶۳۶۹				

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۳: ارزش گذاری معیار اجتماعی و فرهنگی شاخص‌های مربوط به آن

شاخص اجتماعی و فرهنگی	ارزش زیر شاخص	ضریب نرمال	ارزش زیر شاخص نرمال	ارزش کل شاخص	ارزش کل زیر شاخص (۱۰۰۰*)
(ارزش معیار شاخص ۰/۰۸۱)		۰/۰۵۵			
تأثیر عملکرد کالبدی بافت محله بر مهاجرت ساکنین	۰/۰۲۷		۰/۰۰۱۴۸	۰/۰۰۰۱۲۰	۰/۱۲۰
افزایش روزافزون آسیب‌های اجتماعی	۰/۰۷۵		۰/۰۰۱۴۲	۰/۰۰۰۳۳۴	۰/۳۳۴
تمایل افراد ساکن به بازآفرینی یا رویکرد گردشگری	۰/۲۱۵		۰/۰۱۱۸۲	۰/۰۰۰۹۵۷	۰/۹۵۷
فروشدگی و تخریبی بودن بناها و پایین بودن کیفیت زندگی	۰/۵۴۸		۰/۰۳۰۱۴	۰/۰۰۲۴۴	۲/۴۴
میزان تمایل افراد به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری محل	۰/۱۱۷		۰/۰۰۶۳۳	۰/۰۰۰۵۲۱	۰/۵۲۱
تمایل افراد و حس مشارکت در اجرای طرح‌ها	۰/۴۵۳		۰/۰۲۴۹۱	۰/۰۰۲۰۱۸	۲/۰۱
پتانسیل محل در ایجاد اشتغال توسعه گردشگری	۰/۷۱۴		۰/۰۳۹۲۷	۰/۰۰۳۱۸	۳/۱۸
داربودن جمعیت جوان جویای کار	۰/۱۲۳		۰/۰۰۶۷۶	۰/۰۰۰۵۴۷	۰/۵۴۷
سابقه سکونت چند هزار ساله در این در محله (هسته شکل‌گیری شهر)	۰/۳۷۲		۰/۰۲۰۴۶	۰/۰۰۱۶۵	۱/۶۵
نرخ ناسازگاری	۰/۰۴۵۷۸۱۸۴				

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج ارزیابی فاکتورهای مورد نظر در شاخص کالبدی - خدماتی به ترتیب نشان می‌دهد؛ الف. معیارهای امکان شکل‌گیری فعالیت‌های تجاری در خیابان امام خمینی (ره) و کامیاران با امتیاز ۳/۶۸، ب. وجود چشم‌انداز برای احداث مراکز اقامتی توریستی با امتیاز ۳/۵۷ ج؛ عمر بالای ساختمان‌ها (و کیفیت پایین آنها) با امتیاز ۳/۲۹ به ترتیب دارای اهمیت بالاتر و ارزش بیشتری نسبت به سایر زیر معیارهای مطرح شده است.

جدول ۳: ارزش‌گذاری معیار اجتماعی و فرهنگی شاخص‌های مربوط به آن

شاخص اجتماعی و فرهنگی	ارزش زیر شاخص	ضریب نرمال	ارزش نرمال زیر شاخص	ارزش کل شاخص	ارزش کل زیر شاخص (*۱۰۰۰)
(ارزش معیار شاخص ۰/۰۸۱)		۰/۰۵۵			
تأثیر عملکرد کالبدی بافت محله بر مهاجرت ساکنین	۰/۰۲۷		۰/۰۰۱۴۸	۰/۰۰۰۱۲۰	۰/۱۲۰
افزایش روزافزون آسیب‌های اجتماعی	۰/۰۷۵		۰/۰۰۱۴۲	۰/۰۰۰۳۳۴	۰/۳۳۴
تمایل افراد ساکن به بازآفرینی با رویکرد گردشگری	۰/۲۱۵		۰/۰۱۱۸۲	۰/۰۰۰۹۵۷	۰/۹۵۷
فرسودگی و تخریبی بودن بناها و پایین بودن کیفیت زندگی	۰/۵۴۸		۰/۰۳۰۱۴	۰/۰۰۲۴۴	۲/۴۴
میزان تمایل افراد به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری محل	۰/۱۱۷		۰/۰۰۶۴۳	۰/۰۰۰۵۲۱	۰/۵۲۱
تمایل افراد و حس مشارکت در اجرای طرح‌ها	۰/۴۵۳		۰/۰۲۴۹۱	۰/۰۰۲۰۱۸	۲/۰۱
پتانسیل محل در ایجاد اشتغال توسعه گردشگری	۰/۷۱۴		۰/۰۳۹۲۷	۰/۰۰۳۱۸	۳/۱۸
داربودن جمعیت جوان جویای کار	۰/۱۲۳		۰/۰۰۶۷۶	۰/۰۰۰۵۴۷	۰/۵۴۷
سابقه سکونت چند هزار ساله در این محله (هسته شکل‌گیری شهر)	۰/۳۷۲		۰/۰۲۰۴۶	۰/۰۰۱۶۵	۱/۶۵
نرخ ناسازگاری	۰/۰۴۵۷۸۱۸۴				

منبع: یافته‌های پژوهش

ارزیابی از شاخص اجتماعی و فرهنگی، نشان داد که پتانسیل محل در ایجاد اشتغال توسعه گردشگری با امتیاز ۳/۱۸، فرسودگی و تخریبی بودن بناها ضمن پایین بودن کیفیت زندگی با امتیاز ۲/۴۴ و تمایل افراد و حس مشارکت در اجرای طرح‌ها با امتیاز ۲/۰۱ به عنوان سه زیر معیار مهم این بخش شناخته شدند.

جدول ۴: ارزش‌گذاری معیار طبیعی - زیست محیطی و شاخص‌های مربوط به آن

شاخص طبیعی و زیست محیطی	ارزش زیر شاخص	ضریب نرمال	ارزش نرمال زیر شاخص	ارزش کل شاخص	ارزش کل زیر شاخص (*۱۰۰۰)
(ارزش معیار شاخص ۰/۰۶۱)		۰/۰۳۲			
مخاطره ناشی از تخریب محیط زیست بر اثر فعالیت‌های ساکنین گردشگران	۰/۰۷۴		۰/۰۰۲۳۶۸	۰/۰۰۰۱۴۴	۰/۱۴۴
قرارگیری در کنار چشمه اصلی رودخانه قره‌سو و کوه یله‌ور	۰/۲۱۱		۰/۰۰۶۷۵۲	۰/۰۰۰۴۱۱	۰/۴۱۱
میزان آلودگی محیط	۰/۰۵۶		۰/۰۰۱۷۹۲	۰/۰۰۰۱۰۹	۰/۱۰۹
مدیریت سیستم فاضلاب	۰/۰۳۵		۰/۰۰۱۱۲۱	۰/۰۰۰۰۶۷۴	۰/۰۶۸
نرخ ناسازگاری	۰/۰۲۵۱۶۴۱۷				

منبع: یافته‌های پژوهش

در ارزش گذاری معیار طبیعی - زیست محیطی و شاخص های مربوط به آن چهار شاخص طبیعی - زیست محیطی مهم مورد ارزیابی قرار گرفت که در نهایت فاکتور قرار گیری در کنار چشمه اصلی روخانه قره سو با امتیاز ۰/۴۱۱ در رتبه اول و مخاطره ناشی از تخریب محیط زیست بر اثر فعالیت های ساکنین گردشگران در مرتبه دوم، دارای ارزش بیشتری جهت کار محققین قرار گرفت.

جدول ۵: ارزش گذاری معیار اقتصادی و شاخص های مربوط به آن

شاخص اقتصادی	ارزش زیر شاخص	ضریب نرمال	ارزش زیر شاخص نرمال	ارزش کل شاخص (*۱۰۰۰)
(ارزش معیار شاخص ۰/۰۷۳)		۰/۰۴۱		
تمایل کمتر افراد به مشارکت در توسعه گردشگری به دلیل عدم برگشت سرمایه	۰/۰۵۲	۰/۰۰۲۱۳۲	۰/۰۰۱۵۵	۰/۱۵۵
پایین بودن قیمت زمین و ساختمان	۰/۰۵۸	۰/۰۰۲۳۷۸	۰/۰۰۱۷۳	۰/۱۷۳
تمرکز بر فعالیت ها و درآمدهای کشاورزی با توجه داشتن زمین روستاهای اطراف شهر	۰/۰۹۱	۰/۰۰۳۷۳۱	۰/۰۰۲۷۲	۰/۲۷۲
امکان شکل گیری فعالیت های اقتصادی	۰/۲۴۵	۰/۰۱۰۰۴۵	۰/۰۰۰۷۳۳	۰/۷۳۳
ظرفیت بالا برای استقرار کاربری با توجه به مرکزیت محله ...	۰/۱۴۳	۰/۰۰۵۸۶۳	۰/۰۰۰۴۲۷	۰/۴۲۷
تمرکز بیشتر ساکنین بر مالکیت خصوصی	۰/۱۷۵	۰/۰۰۷۱۷	۰/۰۰۰۵۲۳	۰/۵۲۳
امکان سرمایه گذاری افراد ساکن محل با توجه به درصد بالای مالکیت خصوصی	۰/۲۱۳	۰/۰۰۸۷۳۳	۰/۰۰۰۶۳۷	۰/۶۳۷
				نرخ ناسازگاری
				۰/۰۳۱۴۲۳۴۶

منبع: یافته های پژوهش

همچنین در ارزش گذاری شاخص اقتصادی نیز معیارهای امکان شکل گیری فعالیت های اقتصادی با حصول امتیاز ۰/۷۳۳ و امکان سرمایه گذاری افراد ساکن محل با توجه به درصد بالای مالکیت خصوصی، دارای ارزش بیشتری از نظر کار محققین قرار گرفته است.

نمودار ۱: ارزش گذاری زیر معیار مهم و دارای اهمیت بیشتر

منبع: یافته های پژوهش

باید پذیرفت که امروزه با آینده دوگانه مواجهیم از یک طرف عدم پایداری سازه‌ها و از سوی دیگر استانداردهای جهانی در رابطه با ارزش‌ها و میراث فرهنگی، از یک طرف با ماشین و حمل و نقل گسترده شهری مواجهیم و سوی دیگر با اولویت به ارزش‌ها انسانی حاکم و الگوی پیاده‌مداری، از یک سو با فرهنگ و اقتصاد سنتی با کمترین فعالیت در گردشگری و از سوی دیگر با برنامه‌ها و اقدامات جدید برای تلفیق فرهنگ و اقتصاد در بستر گردشگری و ده‌ها مورد دوگانگی در برنامه‌ریزی، تفکر و سیاست‌گذاری شاهد هستیم که همگی بر هم در تقابل و یا تاثیر گذاراند. مجموعه‌ای از این عوامل کار سیاست‌گذاری در حوزه گردشگری در آینده را با چالش مواجه ساخته است. بازآفرینی شهری با رویکرد گردشگری در محله سراب شهر روانسر (دروازه ورودی سایت جهانی هورامان) در شرایط فقدان سایر برنامه‌های مشارکتی می‌تواند به عنوان ابزاری برای توسعه متوازن و همه‌جانبه، حفاظت از آثار باستانی، ارتقاء کیفیت محیط شهری و زمینه‌ای برای اشتغال و مشارکت جدی ساکنین در امر ساخت و ساز فراهم سازد. در این راستا ضرورت دارد که سیاست‌هایی تدوین گردد که ضمن توجه و تاکید بر ظرفیت‌های گردشگری موجود در محله نظیر: قرارگیری محله در کنار سراب زیبای روانسر، همجواری با پارک سراب، دسترسی به ارتفاعات کوه یله‌ور، دسترسی و قرارگیری در کنار آثار باستانی گوردخمه (کوشک فرهاد)، دسترسی آسان به خیابان اصلی شهر و فراگیری محله در ورودی شهر (از سمت شهرهای کرمانشاه و کامیاران)، تحقق اهداف بازآفرینی با رویکرد گردشگری و در نهایت توسعه گردشگری در سایت هورامان فراهم سازد نتایج حاصل پژوهش بیانگر این است که شاخص کالبدی محله سراب با ارزش معیار (۰/۰۹۷) دارای بیشترین اهمیت و شاخص اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند. همچنین نتایج ارزیابی شده فاکتورهای مورد نظر در شاخص کالبدی به ترتیب؛ معیارهای امکان-شکل-گیری فعالیت-های تجاری در خیابان امام خمینی (ره) و کامیاران با امتیاز ۳/۶۸ و وجود چشم‌انداز برای احداث مراکز اقامتی توریستی با امتیاز ۳/۵۷ به ترتیب دارای اهمیت بالاتر و ارزش بیشتر نسبت به بقیه فاکتورهای مدنظر جهت بازآفرینی شهری و توسعه درونزای این بافت با رویکرد گردشگری است. در شاخص اجتماعی؛ پتانسیل محل در ایجاد اشتغال توسعه گردشگری با امتیاز ۳/۱۸ و فرسودگی و تخریبی بودن به ترتیب دارای اهمیت بیشتری است همچنین در شاخص اقتصادی نیز معیارهای امکان-شکل-گیری فعالیت-های اقتصادی با حصول امتیاز ۰/۷۳۳ و امکان سرمایه-گذاری افراد ساکن محل با توجه به درصد بالای مالکیت خصوصی، و در نهایت در شاخص زیست-محیطی فاکتور قرارگیری در کنار روخانه اصلی قره-سو با امتیاز ۰/۴۱۱ دارای ارزش بیشتری جهت کار محققین قرار گرفت است. منظر فرهنگی هورامان موجودی حساس و در عین حال آسیب‌پذیر و پویاست که پویایی آن نشان از قرن‌ها تامل سازنده انسان با طبیعت دارد که همواره معطوف جوامع محلی بوده و امروزه نیز مورد توجه مجامع بین‌المللی (ثبت شده در یونسکو) است. نگرانی اصلی ساکنین این سایت، از بین رفتن این تامل سازنده و فقدان الگویی از بازآفرینی با رویکرد گردشگری است. لذا تدوین طرح توسعه گردشگری متمرکز بر محله سراب و سراب روانسر، تامین سرزندگی و حیات و نیز حفظ همبستگی اجتماعی با ایجاد اشتغال پایدار ساکنین محله به عنوان یکی از خواسته‌های مهم آنان، توسعه فضای سبز و مدیریت منابع محیطی، مدیریت ساخت و سازها و بهره‌گیری از

مصالح بومی و رعایت استانداردهای لازم و مورد نظر یونسکو از جمله سیاست های است که می بایست در بازآفرینی این محله لحاظ گردد. با توجه اهمیت و نقش سر راهی شهر روانسر و قابلیت های بی نظیر شهرستان روانسر در زمینه گردشگری، در صورتی که سیاست گذاری توسعه گردشگری در سایت هورامان به خوبی و با برنامه مدون صورت گیرد می تواند با توسعه گردشگری در آینده، سهم شایانی در اشتغال جمعیت دو میلیون نفری استان کرمانشاه و جمعیت یک میلیون هفتصد هزار نفری استان کردستان، داشته باشد.

تقدیر و سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری آقای اقبال پاهکیده با عنوان سیاستگذاری توسعه گردشگری با رویکرد آینده پژوهی و سناریونویسی مطالعه موردی سایت هورامان، از دانشگاه تبریز با راهنمایی آقای دکتر فریدون بابایی اقدم و مشاور آقای دکتر رحیم حیدری چیانه می باشد.

منابع:

آقابابایی، محبوبه . (۱۳۸۸). تحلیل فضایی ایستگاهها و خدمات آتش نشانی شهر خمین شهر اصفهان با استفاده از GIS. پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری به راهنمایی دکتر علی زنگی آبادی، اصفهان. دانشگاه اصفهان.

امین زاده ، بهناز ؛ راحله ، دادرس . (۱۳۹۱). بازآفرینی فرهنگ مدار در بافت تاریخی شهر قزوین با تأکید بر گردشگری شهری ، نشریه مطالعات معماری ایران ، صص ۱۰۸-۹۹.

ایزدی ، محمد سعید. (۱۳۹۰). بازآفرینی شهری کنش و بینش جامع و یکپارچه در ساماندهی محدوده های هدف برنامه های بهسازی و نوسازی شهری ، نشریه هفت شهر ، ۳۴-۳۳ ، صص ۸۰-۷۳.

ایزدی ، محمد سعید ؛ حناچی ، پیروز. (۱۳۹۰). بازآفرینی شهری یک کتاب راهنما، انتشارات دانشگاه تهران. امیری، خاطره ؛ مسعود، محمد ؛ مرادی چادگانی، داریوش ؛ صافی اصفهانی، فرامرز ؛ صادقی، نگین (۱۴۰۰) تدوین الگوی مشارکت پذیری الکترونیکی شهروندان در بازآفرینی بافت های فرسوده شهر اصفهان، دوره ۱۰، شماره ۳۹ ، ۱۴۰۰ صص ۷۷-۸۹

بنیاد توسعه فردا (۱۳۸۴) روش های آینده نگاری تکنولوژی، چاپ گلبان
بخشنده، آرزو و جهانیان، رمضان. (۱۳۹۷) آینده پژوهی. مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، شماره ۱۱، صفحات ۲۵-۳۴

پامیر ، سای . (۱۳۸۹). آفرینش مرکز شهری سرزنده ، اصول طراحی شهری و بازآفرینی ، مترجم : مصطفی بهزادفر و امیر شکیبامنش ، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.

پاهکیده، اقبال. (۱۳۹۷). طرح پژوهشی "برنامه ریزی توسعه سلامت شهری با تاکید بر مناسب سازی فضای شهری برای گروه های خاص مطالعه موردی شهر روانسر، دانشگاه پیام نور

تقوایی، مسعود؛ موسوی، سید علی ؛ غلامی بیمرغ ، یونس . (۱۳۸۹). تحلیلی بر توسعه گردشگری مذهبی (مطالعه موردی شهرستان نورآباد ممسنی)، فضای جغرافیایی، سال دهم، ۳۱، صص ۶۴-۳۹.

۱۰۶۶ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دوره دوازدهم، شماره اول، بهار ۱۴۰۱

حیدری چپانه، رحیم (۱۳۸۳)، ارزیابی برنامه ریزی صنعت توریسم در ایران، رساله دکتری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تبریز،

حیدری چپانه، رحیم، رضاطبع ازگمی، سیده خدیجه، سلطانی، ناصر، معتمدی مهر، اکبر (۱۳۹۲) تحلیلی بر سیاست گذاری گردشگری در ایران، برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری. سال دوم، شماره ۵. صص ۱۱-۳۲

صابری فر، رستم (۱۴۰۱) بررسی عوامل اثر گذار بر مشارکت مردم در بازآفرینی بافت های فرسوده شهری، مورد پژوهش: شهر مشهد، پژوهش های بوم شناسی شهری، سال ۱۳، شماره ۳، پیاپی ۲۸

ضرغام بروجنی، حمید و شالبافیان، علی اصغر (۱۳۹۶) سیاست های گردشگری کشورها مطالعه تطبیقی، انتشارات مهکامه، چاپ چهارم.

حبیبی، سید محسن؛ مقصودی، ملیحه (۱۳۸۴). مرمت شهری، تعاریف، نظریه ها، تجارب، منشورها و قطعنامه های جهانی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.

حبیبی، سید محسن؛ مقصودی، ملیحه (۱۳۹۳). مرمت شهری، تعاریف، نظریه ها، تجارب، منشورها و قطعنامه های جهانی، روشها و اقدامات شهری، چاپ هفتم، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.

حبیبی، کیومرث؛ پوراحمد، احمد؛ مشکینی، ابوالفضل (۱۳۸۶). بهسازی و نوسازی بافت‌های کهن شهری. نشر انتخاب، تهران.

رحمانی، بیژن؛ مجید، شمس؛ حاتمی فر، ساناز (۱۳۸۹). امکان سنجی توسعه پایدار گردشگری در شهر ملایر با استفاده از مدل SWOT، فصل نامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال اول، شماره سوم

رفیعیان، محسن؛ بمانیان، محمد رضا؛ رفیعیان، مجتبی (۱۳۸۹). شناسایی بهنه های زمینه ساز توسعه خلاق بافت های فرسوده با رویکرد گردشگری در برنامه ریزی شهری نمونه موردی: محله امام زاده یحیی، ناحیه ۲، منطقه ۱۲ شهرداری تهران، دو فصلنامه مدیریت شهری، بهار و تابستان، دوره ۸، ۲۵، صص ۲۵۷-۲۵۳.

رضایی، ناصر (۱۳۹۲)، تحلیل جایگاه دیپلماسی عمومی در گردشگری ایران، فصلنامه ژئوپلیتیک، ۱۰(۲)، صص ۱۶۰-۱۸۸.

رفیعیان، مجتبی؛ عظیمی، مریم؛ مقدم، حامد (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت مناطق شهری در برخورداری از فضاهای عمومی با استفاده از نمودار وزنی ورونی: نمونه موردی شهر قدیم لار، آمایش محیط، ۶۱، ۳۳-۵۰.

سلطانی، آذر (۱۳۹۷). تحلیل فضایی توسعه فیزیکی شهر روانسر و تعیین جهات توسعه آینده، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری گرایش نوسازی و بهسازی، دانشگاه پیام نور، استاد راهنما نفیسه مرصوصی، استاد مشاور رودابه فرهادی

طرح تفصیلی شهر روانسر (۱۳۹۰). مهندسان مشاور پرویس شهر.

عظیمی آملی، جلال؛ جمع دار، اکبر (۱۳۹۵). بازآفرینی بافت های فرسوده شهری با تأکید بر الگوی حکمروایی خوب نمونه موردی: محله ده ونک منطقه ۳ تهران.

فرهنگ جغرافیایی ایران (۱۳۷۹). انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.

کلاتری. حسین؛ پوراحمد. احمد (۱۳۸۵)، فنون و تجارب برنامه‌ریزی مرمت بافت تاریخی شهرها، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی، چ دوم، تهران.

کمالی، یحیی. شیخ زاده جوشانی و حسین عسکری، فرزانه (۱۴۰۰) چالش های تدوین سیاست های توسعه در ایران (برنامه های پنج ساله در ایران)، پژوهش های برنامه و توسعه، سال دوم، شماره ۸
مالچفسکی، یاچک. (۱۳۸۵). سامانه اطلاعات جغرافیایی و تحلیل تصمیم چند معیاری. ترجمه اکبر پرهیزگار و عطا غفاری گیلانده. تهران. انتشارات سمت.

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری نفوس و مسکن استان کرمانشاه
ملکی، کیومرث؛ مرصوصی، نفیسه؛ پور خداداد، بهناز؛ فتحی؛ علی، حیدری فر؛ محمد، رثوف. (۱۳۹۶). سنجش توسعه یافتگی روستاهای شهرستان روانسر با استفاده از GIS، فصلنامه علمی تخصصی جغرافیا و برنامه ریزی فضایی، سال سوم، ۱۱، پاییز، دانشگاه اصفهان، صص ۱۲-۲۸.
ملکی، کیومرث؛ قنبری، یوسف؛ شایان، محسن؛ شفاعتی، آرزو. (۱۳۹۴). سنجش ضریب عمران پذیری روستاهای بزرگ شهرستان روانسر، مجله علمی پژوهشی تحقیقات جغرافیایی دانشگاه اصفهان. پیاپی ۱۱۷، ۸۵-۱۰۲.
نوریان، فرشاد؛ فلاح زاده، سجاد. (۱۳۹۴). بازآفرینی بافت قدیم شهر آمل مبتنی بر استراتژی توسعه گردشگری و برنامه ریزی راهبردی سناریویی، نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، دوره ۲۰، ۳.

Anderson, J.A (1974) public policy Making, New York: Pager.

Cardoso Stayro, Walter, Sacomano, Bendito Jose; Contador, Cleso. Jose; Almeidaa Cecília M.V.B.; Giannettia, Biagio F. (2017) "Process of Strategy Formulation for sustianable environmental development: Basic model", Journal of cleaner production, Vol. 166: 1295-1304.

Howlett. M. & M (2003) Ramesh, the Studying of Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems. Oxford University Press, 77

Huo,T., Yuan,F., Huo, M., Shao, Y., Li, S., Li, Z.,(2023), Residents' participation in rural tourism and interpersonal trust in tourists: The mediating role of residents' perceptions of tourism impacts, Journal of Hospitality and Tourism Management, Vol 54,Pp: 457-471..

Jafari.j (1990) Resarch and Scholarship: The Basis of Tourism Education Journal of Tourism Studies. Vol 1.No 1 pp 33-41

Lawless, P. (2010). Urban Regeneration: is there a future?<https://proceedings.systemdynamics.org/2010/proceed/papers/P1306.pdf>

Masihia ,Sheyda, Moayedfarb , Saeedeh, Esteghlalc Ahmad, (2017), Regeneration of Distressed Areas of the Central District of Ahvaz City via the Sustainable Development Approach , International Journal of Applied Arts Studies

Mehdipour , Armin , Rashdinia , Hoda , (2013), Industrialization and City Change; the Concept and Historical Evolution of Urban Regeneration , International Journal of Sciences: Basic and Applied Research

Nakhi A., Ahmari N., Rezaei S(2016), Renovation and Rehabilitation Strategies for Worn-Out Texture of Ab-AnbarNo District in Sari Using SWOT Technique. Journal of Geology. 6, 270-283.

Ossadnik, W, & Lange, O (1999). Theory and Method- ology AHP based evaluation of AHP Software. European Journal of Operational Research. No.118.DOI: 10.1126/science.352.6288.904

Rahmafritria, Fitri; Pearce, Philip L.; Oktadiana, Hera; Putro, Heru P.H. (2020). Tourism planning and planning theory: Historical roots and contemporary alignment, Tourism Management Perspectives, 35, 1-10

Torres, N., & Olaya, C. (2010). Tackling themess: System conceptualization through crossimpactanalysis. In Proceedings of the 28thInternational Conference of the System DynamicsSociety, Seoul, Korea (pp. 25-29).

Tosun. C. C. L. Jenkins (1998), The Evolution of Tourism Planning in Third-World Countries: A Critique", Progress in Tourism and Hospitality. 4(2), 101-114

Wigginton, N.S., Fahrenkamp-Uppenbrink, J., Wible, B. and Malakoff, D. (2016), "Introduction Vol. 352 No. 6288, pp. 904-90